

Handläggare
Mats Sylwan
Tel: 070 544 18 24**Till**
Kulturnämnden
2020-09-22

Stockholms stads riktlinjer avseende förenings- och kulturbidrag (KS 2020/410). Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden godkänner kulturförvaltningens yttrande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen
2. Ärendet justeras omedelbart

Robert Olsson
KulturdirektörPatrik Liljegen
Bitr. kulturdirektör/avdelningschef

Sammanfattning

Ärendet är ett remissvar på stadsledningskontorets förslag till nya riktlinjer för förenings- och kulturbidrag avseende demokrativillkor. Enligt dessa ska bidrag inte lämnas till en förening/organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten:

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Kulturförvaltningen konstaterar i sitt yttrande att den berörs av förslaget genom i första hand stödgivningen till det professionella kulturlivet, folkbildningsorganisationer, lokalförvaltande organisationer, samt andra kulturaktörer. Förvaltningen bedömer att det historiskt förekommit få fall av brott mot det föreslagna demokrativillkoret. Med tanke på att många föreningsaktiviteter har en sluten karaktär kan man dock inte utesluta ett mörkertal.

Det är också sannolikt att de senare årens alltmer polariserade samhällsklimat, främst synligt på nätet, även tar sig in på de fysiska arenor som kulturnämnden stöder. Förvaltningen välkomnar därför stadsövergripande riktlinjer för förenings- och kulturbidrag avseende demokrativillkor. Det är samtidigt viktigt att i den praktiska tillämpningen av riktlinjerna väga de föreslagna demokrativillkoren mot kulturlivets behov av konstnärlig frihet och civilsamhällets roll som forum för samhällsdebatt.

Underlag för beslut

Förslag av stadsledningskontoret till riktlinjer avseende förenings- och kulturbidrag – demokrativillkor (dnr: KS 2020/410). Remisstiden sträcker sig till den 1 september 2020. Remissen är daterad den 17 april 2020.

UTLÅTANDE

Ärendet

I ärendet föreslår stadsledningskontoret nya riktlinjer för förenings- och kulturbidrag avseende demokrativillkor. Syftet är att säkerställa att bidrag inte ges till föreningar/organisationer som har en verksamhet som står i strid med samhällets grundläggande värderingar om respekt för alla människors lika värde och enskildas grundläggande fri- och rättigheter.

Av riktlinjerna framkommer att nämnderna ska föra in ett demokrativillkor i sina riktlinjer eller rutiner för handläggning av förenings- och kulturbidrag. Demokrativillkoret innebär att bidrag inte ska lämnas till en förening/organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten:

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Riktlinjerna stödjer arbetet med att uppnå Stockholms stads verksamhetsmål 2.4. *Stockholm är en modern kultur- och evenemangstad med en stark besöksnäring* samt 3.2. *Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna.*

Stadsledningskontoret bedömer att riktlinjerna inte får några konsekvenser gällande befintlig organisation eller ekonomi i form av ökade driftskostnader.

De föreslagna riktlinjerna är till stor del hämtade från Demokrativillkorsutredningens betänkande: "Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35).

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kulturstrategiska staben.

Kulturförvaltningens synpunkter

Inledning

En stor del av kulturförvaltningens verksamhet berörs av förslaget till nya riktlinjer för förenings- och kulturstöd. Det gäller i första hand stödgivningen till det professionella kulturlivet, folkbildningsorganisationer, lokalförvaltande organisationer, samt andra kulturaktörer som bidrar till att göra Stockholm till en öppen, attraktiv och spännande stad. Riktlinjerna har även bäring på andra verksamheter inom förvaltningen som på olika sätt samarbetar med externa organisationer, även om det då inte handlar om direkt ekonomiskt stöd.

Kulturförvaltningen har deltagit i den arbetsgrupp som utarbetat riktlinjerna som till stora delar redan är implementerade i dokumentet "Generella villkor och krav för förvaltningens stöd". Dokumentet utgör ett viktigt instrument för den referensgrupp som bedömer och de handläggare som bereder kulturnämndens bidragsärenden. En central formulering i villkoren är att "Alla former av kulturstöd omfattas av Stockholms stads styrdokument gällande demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män samt våldsbejakande extremism". Det innebär att det finns en korrelation mellan stadens och kulturnämndens tolkningar av vilka demokrativillkor som ska ställas på förenings- och kulturbidrag, även om kulturnämnden självständigt tillämpar riktlinjerna på kulturområdet. De föreslagna riktlinjerna är i allt väsentligt hämtade från förslagen i betänkandet till den statliga utredningen "Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället". Det betyder att det även finns en nära anknytning till kulturdepartementets syn i frågan.

Civilsamhällets och kulturlivets aktörer - två typer av stödmottagare

Kulturförvaltningens stöd utgår i huvudsak till två typer av aktörer, det professionella kulturlivet samt organisationer inom civilsamhället, främst studieförbund och lokalförvaltande organisationer. Kulturbidragen går i regel direkt till aktörer med konstnärlig inriktning som sökt stöd för preciserade program där man ingående redovisar planerna för ett projekt eller ett verksamhetsår. Merparten av studieförbundens verksamhet bygger på samarbete med medlemsorganisationer eller genom så kallade kamratcirklar som genomförs i slutna grupper. De lokalförvaltande organisationerna driver lokalupplåtelse, kultur- och hemgårdsverksamhet i syfte att främja delaktighet, demokrati, bildning, kultur och social samvaro. Planerna för den öppna programverksamheten redovisas i ansökningshandlingar till kulturförvaltningen medan insyn ofta saknas för aktiviteter som sker inom ramen för lokalupplåtelsen.

Kulturnämnden svarade den 9/9 2019 på betänkandet ”Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället”¹ (bifogas ärendet). De synpunkter som där lämnades beträffande studieförbund och lokalförvaltande organisationer har även relevans för detta ärende.

Konstnärlig frihet och samhällsdebatt kräver hög grad av yttrandefrihet

Som nämnts ovan utgår de föreslagna riktlinjerna från de behov av preciseringar av demokrativillkor som gäller bidrag till civilsamhällets organisationer. Dessa villkor är till stor del giltiga även för konstnärliga institutioner och fristående kulturutövare men det finns både organisatoriska och verksamhetsmässiga skillnader. Många konstnärliga verksamheter drivs som aktiebolag, stiftelser eller ekonomiska föreningar. Deras syfte är vanligtvis att producera eller förmedla ett konstnärligt utbud med både bredd och spets.

I kulturnämndens bedömningsgrunder för det fria kulturstödet finns flera moment kopplade till nyskapande och konstnärlig kvalitet. Det gäller bland annat på vilka sätt verksamheten eller aktiviteten utmanar rådande normer och strukturer. Konsten söker ständigt nya vägar och tolkningar på samhällsfrågor och i det sökandet tangeras ofta gränserna för tabun och den rådande smaken. Det finns därför anledning att påminna om att den

¹ SOU 2019:35

konstnärliga friheten behöver svängum för att fungera som en kritisk röst i konstnärliga och samhällspolitiska frågor. Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefrihet som grund. Den konstnärliga friheten i Sverige är grundlagsskyddad genom yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469). Yttrandefriheten är även inskriven i de nationella kulturpolitiska mål som styr den statliga kulturpolitiken och som fungerar vägledande för kulturpolitiken i Sveriges kommuner och regioner.

Civilsamhället svarar genom tillgången till allmänna samlingslokaler, folkbildningens organisationer och övrigt föreningsliv för att demokratin kan växa från gräsrotsnivån. Samtalet och lärandet är precis som kulturen några av demokratins grundförutsättningar. I detta ingår en hög tolerans för olikheter och att många röster kommer till tals.

Sammanfattande bedömning

Med utgångspunkt i de föreslagna riktlinjerna avseende förenings- och kulturbidrag bedömer kulturförvaltningen att det historiskt förekommit få fall av brott mot det föreslagna demokrativillkoret. Med tanke på att många föreningsaktiviteter har en sluten karaktär kan man dock inte utesluta ett mörkertal. Det är också sannolikt att de senare årens alltmer polariserade samhällsklimat, främst synligt på nätet, även tar sig in på de fysiska arenor som kulturförvaltningen stöder. Förvaltningen välkomnar därför stadsövergripande riktlinjer för förenings- och kulturbidrag som klargör spelreglerna för såväl stödgivare som stödmottagare, liksom för de individer och sammanslutningar som vill delta i demokratiska samtal som får stadens stöd. Det är samtidigt viktigt att i den praktiska tillämpningen av riktlinjerna väga de föreslagna demokrativillkoren mot kulturlivets behov av konstnärlig frihet och civilsamhällets roll som forum för samhällsdebatt. Förvaltningen bedömer dock inte att detta kommer att bli problematiskt då riktlinjernas fokus ligger på organisation, inte verksamhet.

Kommentarer till de föreslagna riktlinjerna

I nedanstående avsnitt redovisas kulturförvaltningens synpunkter på de föreslagna riktlinjerna sida för sida. Tillägg redovisas kursivt, förslag till strykningar med ~~genomstruken text~~.

Sid 5, stycke 3: ”Att hävda politiska åsikter genom våld eller ~~andra~~ *olagliga* utomparlamentariska metoder...”. Kommentar: ”Utomparlamentarisk” ges här en koppling till våld och hot mot

demokratin som inte stämmer överens med begreppets vidare innebörd.

Sid 5, omformulering av sista stycket: ...”Bidragsgivande nämnd ska i beredning av ansökan *genom kontroll säkerställa att*: Föreningen/organisationen uppfyller demokrativillkoret. Föreningen/organisationen har ett bankgiro eller plusgirokonto registrerat.

Om föreningen/organisationen inte uppfyller båda dessa krav ska nämnden inte gå vidare med ansökan.
Övriga inkomna uppgifter granskas.”

Sid 6-7, om ansvar: Flera avsnitt handlar om det ansvar som kan läggas på en förening för handlingar som utförs av företrädare, enskilda medlemmar, inbjudna föreläsare och samarbetsorganisationer. Denna ansvarsfråga är viktig och berör flertalet studieförbund och lokalförvaltande organisationer som ofta har ett stort antal medlemsorganisationer eller samarbetspartner. Det kan vara svårt för en organisation att bevisa att den eller dess företrädare inte agerar på ett sätt som strider mot demokrativillkoret. De förslag till vad som kan krävas av organisationen bedöms ändå som rimliga av kulturförvaltningen.

Sid 15, avsnittet ”Klargörande möte”: I detta sammanhang är det viktigt att, oavsett bedömningsmotiv, tydligt kommunicera ett planerat avslag på ansökan. I de fall det handlar om verksamheter som fått stöd under en längre tid bör denna avsikt redovisas redan under beredningsfasen, detta för att dels ge möjlighet till kompletterande information, dels underlätta för den sökande organisationen att ställa om verksamheten utifrån de nya ekonomiska villkoren.

Bilagor:

1. Förslag av stadsledningskontoret till riktlinjer avseende förenings- och kulturbidrag – demokrativillkor (dnr: KS 2020/410).
2. Kulturförvaltningens svar på remissen ”Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället” (SOU 2019:35)
insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1971975